

gronden waarover zij beschikten, te verhuren; doordat elk hunner in zijn traditionele staatsie wenste te leven, was er bij hen steeds sprake van geldnood. Die landverhuur in de Vorstenlanden werd in 1823 door van der Capellen verboden, hetgeen de bij de vorsten en de adel toch al bestaande weerzin tegen het Nederlands gezag versterkte. Toen dan ook in 1825 een prins uit het Huis van Djokjakarta, Diponegoro, tegen het Nederlands gezag in opstand kwam, ontving hij aanvankelijk steun uit een deel van die hoge kringen.¹

Diponegoro was omstreeks 1785 geboren als oudste zoon van de sultan van Djokjakarta maar doordat zijn moeder niet van adellijke afkomst was, werd hij van de erfopvolging uitgesloten. Hij trok zich verbitterd op een landgoed terug waar hij zich na enige tijd, asceet geworden, aan theologische studies ging wijden. Hij wilde de Islam gaan zuiveren van ongerechtigheden. Zijn optreden, in feite gericht tegen de grote staat die vorst en aristocratie er op kosten van de landelijke bevolking op na hielden, gaf hem naam onder de eenvoudigen en zijn roep werd nog sterker toen hij deed weten dat hij krachtens een visioen dat hij op de top van een berg had gekregen, de Rechtvaardige Vorst, de *Ratoe Adil*, was aan wie was opgedragen, de Nederlanders, de ongelovigen, van Java te verdrijven.

Toen nu in 1825 buiten zijn medeweten in opdracht van de Nederlandse resident een weg werd aangelegd over zijn gronden, hees hij het vaandel van de opstand die bekend werd als de Java-oorlog. Onmiddellijk volgden hem de Islamietische dorpsvoorgangers – hetzelfde deed de landelijke bevolking die niet alleen gebeten was op het Nederlands gezag maar ook op de Chinezen die de tolgelden in de Vorstendommen buitensporig hadden verhoogd; ook van een deel van de adel kreeg hij aanvankelijk steun. Zijn troepen boekten in de eerste tijd successen, mede doordat het grootste deel van het Nederlands-Indisch leger (het moest na 1816 op enkele eilanden opstanden onderdrukken) zich toen op Celebes bevond. Geleidelijk aan werden evenwel Diponegoro's troepen teruggedrongen. Hij ging tot een guerrilla over waarbij door zijn acties (hij paste de tactiek van de 'verschroeide aarde' toe) en die van het Nederlands-Indische leger dat met inheemse hulpstroepen van het eiland Madoera was versterkt, hele landstreken werden verwoest. Hij ging zich Sultan noemen en de 'heilige oorlog' prediken. Verhalen deden de ronde

¹ Hetgeen volgt, is hoofdzakelijk gebaseerd op het artikel van Justus M. van der Kroef: 'Prince Diponegoro: progenitor of Indonesian nationalism', gepubliceerd in 1959 in de *Far Eastern Quarterly* (p. 424-50).